

U z n e s e n i e

Najvyšší súd Slovenskej republiky v právnej veci žalobcu: **U., a.s., B.**, IČO: X., proti žalovanému: **F. S.**, bývajúcí vo V., zastúpený JUDr. J. P., advokátom Advokátskej kancelárie so sídlom v D., **o zaplataenie 2 129,28 €**, ktorá vec sa viedla na Okresnom súde Lučenec pod sp.zn. 17 C 80/2000, o dovolaní žalobcu proti rozsudku Krajského súdu v Banskej Bystrici zo 4. septembra 2008 sp.zn. 12 Co 125/2008, takto

r o z h o d o l :

Rozsudok Krajského súdu v Banskej Bystrici zo 4. septembra 2008 sp.zn. 12 Co 125/2008 **z r u š u j e** a vec mu vracia na ďalšie konanie.

O d ô v o d n e n i e

Žalobou sa žalobca domáhal, aby žalovanému bolo uložené splnenie povinnosť zaplatiť mu 64 146,92 Sk. Ako rozhodujúce skutočnosti, z ktorých vyvodzoval uplatnené právo, uviedol, že v rámci výkonu svojho záložného práva uzavrel s treťou osobou zmluvu o prevode zálohu, nehnuteľností žalovaného. Prevod bol ale „zablokovaný“ z dôvodu daňového nedoplatku žalovaného. „Na základe toho“ splnil za žalovaného jeho dlh na daniach, a to na dani z pridanej hodnoty v sume 16 131,92 Sk a na dani z príjmu fyzických osôb v sume 48 015 Sk, čím sa žalovaný na jeho úkor bezdôvodne obohatil.

Okresný súd Lučenec (súd prvého stupňa) rozsudkom z 8. novembra 2007 č.k. 17 C 80/2000-140 uložil žalovanému povinnosť zaplatiť žalobcovi 64 146,92 Sk so 17 %-ným úrokom z omeškania z dlžnej sumy od 22. februára 1999 do zaplataenia a náhradu trov konania v sume 2 564 Sk, všetko v lehote do 3 dní od právoplatnosti rozsudku. Dospel k záveru, že žaloba na vydanie bezdôvodného obohatenia je dôvodná; žalovaný sa tým, že

jeho daňovú povinnosť za neho splnil žalobca, bezdôvodne obohatil (§ 454 Občianskeho zákonníka). Po zhrnutí skutkových zistení, ktoré sa ničím nelíšili od skutočností uvádzaných žalobcom, ustálil, že bez zaplatenia nedoplatku na daniach nebolo možné dosiahnuť zrušenie rozhodnutí o daňovom záložnom práve. Uviedol, že „žalovaný dobrovoľne nesplnil svoju povinnosť, neuhradil nedoplatky na dani, nepostaral sa o výmaz záložného práva a žalobca, keď chcel disponovať s nehnuteľnosťami, ktoré nadobudol platnou kúpnu zmluvou zo dňa 19. apríla 1997, musel plniť za žalovaného“.

Krajský súd v Banskej Bystrici, konajúci o odvolaní žalovaného (odvolací súd), rozsudkom zo 4. septembra 2008 sp.zn. 12 Co 125/2008 zmenil rozsudok súdu prvého stupňa tak, že žalobu zamietol. Žalobcovi uložil povinnosť zaplatiť žalovanému, jeho zástupcovi, do troch dní náhradu trov konania v sume 32 681 Sk. Zmenu rozhodnutia súdu prvého stupňa odôvodnil tým, že súd prvého stupňa nesprávne posúdil inak správne zistený skutkový stav veci. Vychádzal z toho, že keďže žalovaný svoj dlh z úverovej zmluvy riadne a včas nesplnil, žalobca dôvodne začal s realizáciou svojho záložného práva. Uviedol, že „stalo sa tak 17. 04. 1997, keď predtým vyriešil otázku existencie zákonného záložného práva v prospech D. a záložného práva v prospech M. ako správcu dane, ktorú mal povinnosť zaplatiť žalovaný v celkovej výške 64.146,92 Sk. Urobil to tak, že za žalovaného uvedený nedoplatok zaplatil, čím dosiahol výmaz zákonného záložného práva na zaťažené nehnuteľnosti v prospech poskytnutého úveru.“ V odôvodnení svojho rozhodnutia odvolací súd ďalej uviedol, že žalobca v konaní netvrdil ani nepreukazoval, že by žalovaný súhlasil s tým, aby za neho zaplatil nedoplatky na daniach, hoci predpokladom vzniku bezdôvodného obohatenia v zmysle ustanovenia § 454 Občianskeho zákonníka je okrem iného aj to, aby k plneniu nedošlo proti vôli povinného subjektu. Tiež uviedol, že žalobca zaplatením dane plnil za žalovaného verejnoprávnu povinnosť v zmysle zákona č. 286/1992 Zb. Predmetná norma kogentne upravuje, ktorý subjekt je nositeľom daňovej povinnosti a kto je daňovým dlžníkom pre prípad, že sa nerešpektuje rozhodnutie o vyrubení dane. Keďže ide o verejnoprávne povinnosti, nemožno ich preniesť na iné subjekty. Na strane žalovaného, za ktorého žalobca plnil, nemohlo tak dôjsť k bezdôvodnému obohateniu. „Medzi žalobcom a správcou dane nevznikol daňovo-právny vzťah, preto poskytnuté plnenie nemožno podradiť pod súkromnoprávny vzťah splnenia bez právneho dôvodu a vznik nároku na vrátenie tohto plnenia od žalovaného nie je možné podradiť pod ust. § 454 Občianskeho zákonníka“. Žalobca, či už so súhlasom alebo bez súhlasu žalovaného, nemohol tak splniť jeho daňovú povinnosť s dôsledkami vzniku bezdôvodného obohatenia. Do daňovo-právneho vzťahu

žalovaného a správcu dane nemohol platne vstúpiť žiadny ďalší subjekt. Poukázal na rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 30. apríla 2002, sp.zn. 3 Cdo 7/01.

Proti rozsudku odvolacieho súdu žalobca podal dovolanie, ktoré odôvodnil dovolacím dôvodom podľa § 241 ods. 2 písm. c/ O.s.p. t.j. tým, že napadnuté rozhodnutie spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci. Podľa žalobcu odvolací súd, vychádzajúc zo záverov rozsudku Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp.zn. 3 Cdo 7/01, ktoré ale na danú vec nemožno použiť, nesprávne aplikoval na zistení skutkový stav zákon č. 286/1992 Zb. o daniach a príjmoch a vec opomenul posúdiť z hľadiska ustanovenia § 71 ods. 4 zákona č. 511/1992 Zb. o správne daní a poplatkov v znení v rozhodnom čase. Uviedol, že pohľadávku na daniach musel za žalovaného „podľa platného právneho stavu“ zaplatiť bez ohľadu na to, či žalovaný so zaplatením jeho nedoplatkov na daniach súhlasil alebo nesúhlasil. Poznamenal, že daňový nedoplatok žalovaného zaplatil z vlastných prostriedkov, nie z kúpnej ceny, výťažku predaja zálohu. Navrhol napadnutý rozsudok odvolacieho súdu zrušiť a vec mu vrátiť na ďalšie konanie.

Žalovaný navrhol dovolanie žalobcu zamietnuť, pretože ním napadnutý rozsudok odvolacieho súdu je vecne správny.

Najvyšší súd Slovenskej republiky, ako súd dovolací (§ 10a ods. 1 O.s.p.), po zistení, že dovolanie podal včas účastník konania (§ 240 ods. 1 O.s.p.), za ktorého koná jeho zamestnanec s právnickým vzdelaním (§ 241 ods. 1 O.s.p.), proti rozhodnutiu, ktoré možno napadnúť týmto opravným prostriedkom (§ 238 ods. 1 O.s.p.), preskúmal napadnutý rozsudok bez nariadenia dovolacieho pojednávania (§ 243a ods. 1 O.s.p.) v rozsahu podľa § 242 ods. 1 O.s.p. a dospel k záveru, že dovolaním žalobcu napadnutý rozsudok treba zrušiť.

Na odôvodnenie svojho rozhodnutia odvolací uviedol v podstate dva dôvody, ktoré podľa jeho názoru popierajú opodstatnenosť žaloby:

1. Žalobca nemohol za žalovaného splniť daňovú povinnosť s dôsledkom vzniku bezdôvodného obohatenia na jeho strane, pretože do daňovo-právneho vzťahu, ako to už ustálil Najvyšší súd Slovenskej republiky v inej právnej veci, nemôže vstúpiť iný subjekt. Žalobca plnil za žalovaného verejnoprávnu povinnosť, ktorú nebolo možné preniesť na iný subjekt. Medzi žalobcom a správcou dane nevznikol daňovo-právny vzťah, preto poskytnuté

plnenie nemožno podriaadiť pod „súkromnoprávny vzťah splnenia bez právneho dôvodu“ a vznik nároku na vrátenie tohto plnenia podriaadiť pod ustanovenie § 454 Obč. zákonníka.

2. Žalobca v konaní netvrdil ani nepreukazoval, že by žalovaný súhlasil s tým, aby za neho zaplatil nedoplatky na daniach, hoci vznik bezdôvodného obohatenia podľa ustanovenia § 454 Občianskeho zákonníka predpokladá, okrem iného, že k plneniu nedošlo proti vôli povinného subjektu.

Rozhodnutie odvolacieho súdu, odôvodnené len vyššie uvedenými závermi, nemôže obstať z hľadiska požiadavky správnosti rozhodnutia súdu a ako také musí byť zrušené.

Bezdôvodné obohatenie je v Občianskom zákonníku konštruované ako záväzkový právny vzťah medzi tým, kto sa na úkor iného obohatil, a tým, na úkor koho došlo k bezdôvodnému obohateniu. Záväzok z bezdôvodného obohatenia (§ 489 Občianskeho zákonníka) vznikne iba vtedy, ak sa naplnia všetky zákonom ustanovené predpoklady na jeho vznik (ak sa niekto „na úkor iného bezdôvodne obohatí“). Predpokladom vzniku právneho vzťahu z bezdôvodného obohatenia je neoprávnené získanie majetkových hodnôt jedným subjektom a to na úkor iného, v majetkových pomeroch ktorého sa táto zmena negatívne prejavila; ujma jedného je v podstate dôsledkom obohatenia iného. Pri úvahe o povahe konkrétneho právneho vzťahu medzi účastníkmi je potrebné vychádzať z obsahu tohto vzťahu a zo vzájomného postavenia jeho účastníkov. Predpokladom zodpovednosti za získaný majetkový prospech, ktorý sa musí vydať, nie je protiprávny úkon obohateného ani jeho zavinenie, ale objektívne vzniknutý stav obohatenia (presun majetkových hodnôt, ku ktorému došlo spôsobom, ktorý právny poriadok neuznáva).

Bezdôvodným obohatením je majetkový prospech získaný plnením bez právneho dôvodu, plnením z neplatného právneho úkonu alebo plnením z právneho dôvodu, ktorý odpadol, ako aj majetkový prospech získaný z nepoctivých zdrojov (§ 451 ods. 2 Občianskeho zákonníka). Bez dôvodu sa obohatil aj ten, za koho sa plnilo, čo podľa práva mal plniť sám (§ 454 Občianskeho zákonníka).

Pri ostatne uvedenom spôsobe získania bezdôvodného obohatenia ide o prípady, keď je tu právna povinnosť na konkrétne plnenie u toho, za ktorého bolo plnené, a naopak, nie je tu povinnosť na strane toho, kto za neho jeho povinnosť splnil. Ten, kto plnenie poskytol za

iného, má právo žiadať vydanie predmetu bezdôvodného obohatenia od toho, za koho plnil, a nie od toho, komu plnil. Nevyhnutným predpokladom vzniku bezdôvodného obohatenia podľa ustanovenia § 454 Občianskeho zákonníka je, že medzi tým, kto plnil za druhého jeho veriteľovi, a tým, komu sa plnilo (veriteľom) bolo zrejmé, že je plnené za iného (za dlžníka, ktorému vzniká bezdôvodné obohatenie tým, že plnením, ktoré za neho na splnenie jeho dlhu poskytol niekto iný, jeho dlh zanikol splnením v zmysle ustanovenia § 559 Obč. zákonníka). To je základný rozdiel medzi bezdôvodným obohatením získaným plnením bez právneho dôvodu podľa § 452 Obč. zákonníka (kedy niekto plnil inému, hoci s ním nebol v žiadnom právnom vzťahu a teda od začiatku neexistoval dôvod na toto plnenie) a bezdôvodným obohatením získaným plnením za iného podľa § 454 Obč. zákonníka. Nie je rozhodujúce, či plnenie bolo poskytnuté so súhlasom dlžníka, nesmie však ísť o situáciu, že by bolo plnené proti jeho vôli. Dlžník, za ktorého bolo plnené, sa stáva obohateným na úkor toho, kto za neho veriteľovi poskytol plnenie (uspokojil veriteľovi pohľadávku alebo jej časť). Takýmto splnením dlhu dlžníka sa jeho majetkový stav neznižil, ako by tomu bolo v prípade, že by svojmu veriteľovi plnil zo svojho. Obohatený tak získava majetkový prospech (obohacuje sa) v okamihu, kedy zanikol jeho dlh.

Odvolaciemu súdu možno prisvedčiť iba v tom, že platenie dane je verejnoprávnu povinnosťou a teda v tom, že vzťah medzi platiteľom dane a správcom dane je vzťahom verejnoprávny a nie občianskoprávny, z uvedeného ale nemožno bez ďalšieho vyvodit' možnosť aplikácie záverov prijatých v rozsudku Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 3 Cdo 7/2001, ktorý riešil inú situáciu (žalobca bol sám platiteľom dane a chcel, aby sa na plnení daňovej povinnosti podieľal aj žalovaný). V preskúmvanej veci totiž nejde o nárok zo vzťahu medzi daňovým orgánom štátu a platiteľom dane, ale vzťah medzi žalobcom, ktorým nie je v danej veci v žiadnom vzťahu so správcom dane, a žalovaným, za ktorého žalobca plnil. Je bez významu povaha povinnosti žalovaného, t.j. či išlo o plnenie verejnoprávnej alebo inej povinnosti. Právny vzťah medzi účastníkmi tohto konania je teda majetkovým vzťahom občianskoprávny, aký má na mysli ustanovenie § 1 Občianskeho zákonníka a ani nárok z neho sa nemôže potom riadiť daňovými predpismi, pretože platba, ktorá sa dostala správcovi dane od žalobcu, nie je plnením v rámci administratívneho vzťahu medzi nimi.

Odvolačí súd sa v dôsledku nesprávneho posúdenia veci so skutočnosťami, ktoré vyšli za konania najavo, často i rozpornými, z hľadiska predpokladov vzniku žalobcom tvrdeného

bezdôvodného obohatia na strane žalovaného (okrem iných tým, či medzi žalobcom a tým, komu sa plnilo bolo zrejmé, že je plnené za žalovaného, či vzhľadom na mandátnu zmluvu a kúpnu zmluvu možno mať za to, že bolo plnené vôli žalovaného, z akých prostriedkov žalobcu bolo plnenie poskytnuté a pod.) nijak nevyporiadal.

Z doteraz zisteného skutkového stavu veci vyplývajúceho z obsahu preskúmaného spisu zatiaľ vyplýva, že účastníci uzavreli 21. augusta 1995 okrem iných zmlúv aj mandátnu zmluvu (z obsahu spisu nevyplýva, že by odvolací súd vykonal dôkaz mandátnou zmluvou), ktorou mal žalovaný splnomocniť žalobcu na všetky právne úkony spojené s prevodom vlastníctva založených vecí. Dňa 17. apríla 1997 bola medzi žalovaným, zastúpeným (na základe mandátnej zmluvy) žalobcom, ako predávajúcim, a M., ako kupujúcou, uzavretá kúpna zmluva predmetom ktorej boli nehnuteľnosti žalovaného. Je nepochybné, že predajom žalobca realizoval výkon svojho záložného práva. V čl. V, bod 2. (záverečné ustanovenia) zmluvy je tiež uvedené, že predávajúci je povinný zaplatiť D., na účty vedené v N. v zmluve bližšie špecifikované, rôzne sumy v celkovej výške 961 513 Sk s tým, že po uhradení dlžných súm daňový úrad vydá rozhodnutie o zrušení záložného práva na pozemkoch parc. č. X., X., X., X., X., včítane objektov na týchto parcelách sa nachádzajúcich. Zo žalobcom predloženého rozhodnutia M. z 9. augusta 1999, Práv. X. (č.l. 56 spisu) ale vyplýva, že po splnení daňovej povinnosti boli zrušené rozhodnutia správcu dane o zriadení záložného práva č. Práv. X. z 11. marca 1998, č. Práv. X. z 2. decembra 1998 a č. Práv. X. z 30. júna 1999, teda rozhodnutia vydané neskôr ako bola uzavretá kúpna zmluva, ktorou sa začalo s výkonom záložného práva žalobcu. Odvolací súd rozpor medzi vyššie uvedenými zisteniami, o ktoré žalobca opieral svoju žalobu, neodstránil.

Nemá oporu v doterajších zisteniach ani záver odvolacieho súdu, že keďže žalovaný v dohodnutých termínoch úver nesplatil, žalobca začal s realizáciou svojho záložného práva a že „stalo sa tak 17. 04. 1997, keď predtým vyriešil otázku existencie zákonného záložného práva v prospech D. a záložného práva v prospech M. ako správcu dane, ktorú mal povinnosť zaplatiť žalovaný v celkovej výške 64.146,92 Sk. Urobil to tak, že za žalovaného uvedený nedoplatok zaplatil, čím dosiahol výmaz zákonného záložného práva na zaťažené nehnuteľnosti v prospech poskytnutého úveru.“ Z doterajšieho obsahu spisu vyplýva, že žalobca dal hromadný príkaz na úhradu 64 146,92 Sk na účet správcu dane 22. februára 1999 (č.l. 20 a tiež 55 spisu), teda po tom, ako v rámci výkonu svojho záložného, v zastúpení žalovaného, uzavrel zmluvu o prevode zálohu (nehnuteľností žalovaného) na M..

Keďže odvolací súd v dôsledku neprávneho právneho posúdenia veci nedostatočne zistil skutkový stav, dovolací súd uznesením zrušil jeho rozhodnutie a vec mu vrátil na ďalšie konanie (§ 243b ods. 2 O.s.p.), v ktorom bude právny názor súdu, ktorý rozhodoval o dovolaní, záväzný a v ktorom bude znova rozhodnuté aj o trovách pôvodného konania a dovolacieho konania (§ 243d ods. 1 O.s.p.).

Po riadnom zistení skutkového stavu veci treba vec posúdiť aj z hľadiska, či k plneniu žalobcu nedošlo z iného dôvodu než plnenia za žalovaného, ako to uvádza žalobca v dovolaní.

Podľa § 71 ods. 1 veta prvá zákona č. 511/1992 Zb. o správe daní a poplatkov a o zmenách v sústave územných finančných orgánov v znení v čase plnenia žalobcu správcovi dane (č.l. 54 a 55 spisu) na zabezpečenie daňovej pohľadávky môže z tohto zákona vzniknúť rozhodnutím správcu dane záložné právo k veciam daňového dlžníka alebo ručiteľa a záložné právo k pohľadávke daňového dlžníka. Podľa § 71 ods. 5 uvedeného zákona ustanovenia osobitného predpisu o záložnom práve^{13b)} sa použijú, ak tento zákon neustanovuje inak (v poznámke pod čiarou k odkazu^{13b)} sú uvedené § 151a až 151m Občianskeho zákonníka). Podľa § 71a ods. 1 uvedeného zákona, ak vznikne na založených veciach alebo pohľadávkach viac záložných práv, prednostne sa uspokojí záložné právo na zabezpečenie daňovej pohľadávky podľa tohto zákona.

Podľa § 151c ods. 1 Občianskeho zákonníka v znení v čase plnenia žalobcu správcovi dane, ak na zálohu vznikne viac záložných práv, uspokojí sa prednostne záložné právo svojím vznikom najstaršie, pokiaľ zákon neustanovuje niečo iné.

Ak na zálohu vznikne viac záložných práv, uplatní sa zásada: „prior tempore, potior iure – časovo skorší, právne silnejší.“ To v podstate znamená, že sa prednostne uspokojí záložné právo svojím vznikom najstaršie, pokiaľ zákon neustanovuje niečo iné. Výnimku zo zásady, že pre poradie je rozhodujúci čas vzniku záložného práva, tvorí napr. záložné právo vzniknuté k veciam daňového dlžníka alebo ručiteľa na základe rozhodnutia správcu dane podľa § 71 zákona č. 511/1992 Zb. Takto určené záložné právo sa totiž prednostne uspokojí, ak vznikne na tých istých založených veciach viac záložných práv.

P o u č e n i e : Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.

V Bratislave 27. januára 2010

**JUDr. Ladislav G ó r á s z, v.r.
predseda senátu**

Za správnosť vyhotovenia: Emília Kišacová